

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

ARZU URAZ YAVAŞ

SOSYAL KALKINMA UZMANI

DÜNYA BANKASI

RSM ÇALIŞTAYI – 26 OCAK 2021

Jeotermal Projelerinde Sosyal Risk ve Etkiler: Kaynak Arama Aşaması **Türkiye Jeotermal Geliştirme Projesi**

Çevresel ve sosyal risklerin etkin yönetimi neden önemli?

“Dünya çapındaki 190 büyük ölçekli projenin %73’ünde çevresel ve sosyal konulara bağlı gecikmelerden ötürü milyonlarca dolar kaybedilmiştir.”

ERM (2010)

Jeotermal Yatırımların Başlıca Sosyal Etkileri Nelerdir?

● Olası Pozitif Etkiler

- Yerel **istihdam olanakları**
- Yerel **ekonomik kalkınmaya** katkı; Fayda Paylaşım modelleri sayesinde jeotermal kaynağın doğrudan kullanılması olanağı
- Yerel **satın alma ve tedarik zincirlerinin artırılması**

● Olası Negatif Etkiler

- Arazi ediniminden kaynaklanabilecek **geçim kayıpları** (geçici veya kalıcı)
- İnşaat döneminde **geçici altyapı kısıtları, sulama kanallarına etki vb.**
- **Erişim yollarına kısıt**
- İnşaat döneminde kurulan kamplardaki olası **işçi akını**
- **Kırılgan gruplara etkiler**
- **İş/Toplum Sağlığı ve Güvenliği etkileri**

Etki Azaltıcı Önlemler

- Dünya Bankası Çevresel Değerlendirme Koruma Politikası OP 4.01 uyarınca belirlenmiş olan tüm olumsuz ve olumlu çevresel ve sosyal etkiler, Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme (ÇSED) Raporu / Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı'na (ÇSYP) dahil edilmelidir.
- Kaçınılması mümkün olmayan olumsuz etkiler olduğu takdirde, ÇSED ya da ÇSYP'de tanımlanmış olan etki azaltıcı önlemler uygulanmalıdır.
- Sosyal konuların yönetilmesine ilişkin etki azaltıcı planlar/sistemler:
 - Toplum Sağlığı ve Güvenliği Planı (Şart) (özellikle işçilere yönelik davranış kurallarının tanımlanması, işgücü yönetimi-kamp vb varsa halkla etkileşim, jeotermal yatırımlarının toplum sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemleri)
 - Arazi Edinimi Planı veya Sosyal Denetim Formu (koşullu)
 - Paydaş Katılım Planı (Şart)
 - Şikayet Giderme Mekanizması (Şart)

DB Gönülsüz Yeniden Yerleşim Politikası OP 4.12 ve Türkiye Jeotermal Geliştirme Projesi

- Yeniden yerleşimden **kaçın**, kaçınılmaz ise arazi edinim gerekliliklerini **azalt** ya da alternatif alanlar bulmaya çalış, etkileri **yönet**, kayıpları **tazmin** et
- Sürdürülebilir bir kalkınma programı anlayışı ile planlama yap
- Yeniden yerleşim planlamasını etkilenen kişiler ve hassas gruplarla birlikte planla ve sürekli istişare ve paydaş katılımını sağla
- Geçim kaynaklarını iyileştirmek için destek sağla
- Geçim kaynaklarını ve yaşam koşullarını en az eski halinde koru

Jeotermal Kaynak Arama Bileşeni (RSM), Bileşen-1 Jeotermal Geliştirme Projesi

ARAZİ EDİNİMİNE YÖNELİK PROJE GEREKLİLİKLERİ

GERÇEKLEŞMİŞ			GERÇEKLEŞECEK		
Yöntem	Gerekli Rapor	Koşullar	Yöntem	Gerekli Rapor	Koşullar
Kiralama/ Rızaen Satınalma	ÇSED/ÇSYP + Sosyal Denetim Özeti	Son 5 yıl içinde	Kiralama / Rızaen Satınalma	ÇSED/ÇSYP	Planlama aşamasında
Kamulaştırma	ÇSED/ÇSYP + Sosyal Denetim Özeti		Kamulaştırma	ÇSED/ÇSYP + Sadeleştirilmiş Arazi Edinim Planı	*Uygulama aşamasında izleme raporlarında arazi edinimi yer almalı, destekleyici belgelerle

Dünya Bankası OP 4.12 ile Yasal Mevzuat Karşılaştırması

Kamulaştırma Kanunu

Hedef: Adil parasal tazminat

Etkilenen kişiler: Yasal hak sahipleri (tapu sahipleri)

Tazminat: Adil piyasa fiyatları

Bilgi paylaşımı ve İstişare: Zorunlu değil

Şikayet giderme: Şart değil, dava açma hakkı

Hassas gruplar: Belirlenmeleri ya da tazminleri için bir gereklilik bulunmamakta

İzleme: Herhangi bir gereklilik bulunmamakta

DB OP 4.12

Hedef: Geçim kaynaklarının eski haline getirilmesi: sosyal araştırma, mevcut durum verisi, arazi edinimi sonrası izleme

Etkilenen Kişiler: etkilenen herkes; kiracılar kamu ya da şahıs arazilerinin yasal ya da izinsiz kullanıcıları, otlatma amaçlı kullanıcılar vs.

Tazminat: Yenileme Maliyeti

Bilgi paylaşımı ve İstişare: Zamanlı, erişilebilir ve anlaşılır istişare süreci

Şikayet giderme: Uygun maliyetli ve erişilebilir bir şikayet mekanizması

Hassas gruplar: engelli, yaşlı, aile reisi kadın olan haneler vs.

İzleme: Proje ilerlemesini gösterir raporlar, kamulaştırma ve şikayetlere dair veri

İlişkili bileşenler: yollar EİH, geçici işçi kampları vs.

Yeniden Yerleşim Eylem Planı

! Özel sektör yatırımcıları DB politikarını kolaylıkla uygulayabilmekte ve ulusal mevzuatın üzerinde uygulamalar yapabilmektedirler.

Gerçekleşmiş Arazi Edinimi için Sosyal Denetim Rapor İçeriği

1. Proje Tanımı
2. Projenin arazi kaynaklı etkileri ve etkilenen kişi/gruplar
3. Arazi Edinim Yöntemi
 - Arazi türü,
 - Özel izinler varsa,
 - Kamu yararı kararı olup olmadığı, Kiralama/Satınalma/Kamu yararı kararıyla kamulaştırma yöntemi ile mi edinilmiş,
 - Kuyu başarısız olursa eski haline getirme koşulları,
 - Kamulaştırma olduysa hangi yöntemle yapıldığı, sadece kamulaştırma olduysa hak sahipliği matrisi,
 - Değerleme yöntemi,
 - Arazi bedelleri nasıl ödendi,
 - Yatırımcı tarafından yapılmış geçim ve çevre koşullarını iyileştirici her türlü faaliyet (kurumsal sosyal sorumluluk da dahil)
4. Halkı bilgilendirme ve istişare
5. Projenin Şikayet Yönetme Mekanizması/Stratejisi
6. DB gerekliliklerinden farklılıklar varsa düzeltici/önleyici faaliyetler ve öneriler

İyi Uygulamalar: Sosyal ve Çevresel Değerlendirmenin Entegrasyonu ve Yönetimi

- Olumsuz etkiler için unutulmaması gerekenler: Kaçın, azalt, önle ve tazmin et
- Erken ve sürekli Paydaş Katılımı
 - Bilgi paylaşımı
 - İstişare
 - Bilgilendirilmiş istişare ve katılım
- Etkin Şikayet Giderme Mekanizması
- Çevresel ve Sosyal konulara hakim uzman istihdamı

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Dünya Bankası Sosyal Kalkınma Ekibi:

Arzu Uraz Yavaş

auraz@worldbank.org

Burcu Ergin

bergin@worldbank.org

Teşekkürler!
Thank You!

